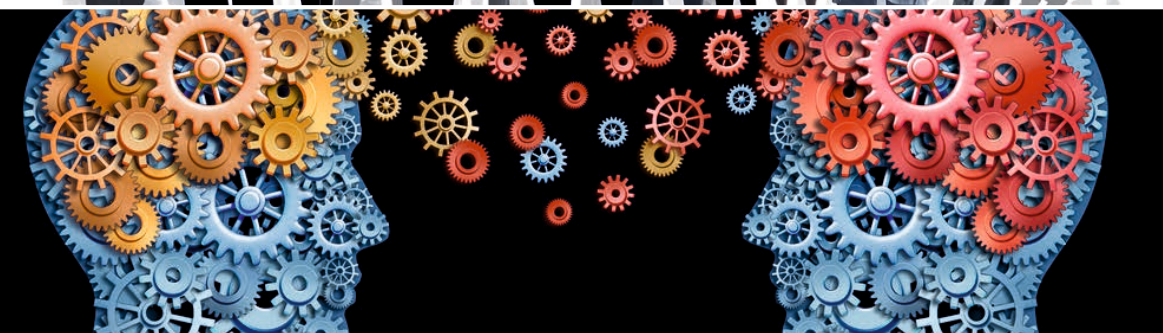

TAVASZI SZÉL 2014 / SPRING WIND 2014 Konferenciakötet

Doktoranduszok Országos Szövetsége
Association of Hungarian Phd and DLA Students

IV.

**TAVASZI SZÉL
SPRING WIND**

**2014.
Debrecen**

Felelős kiadó: Doktoranduszok Országos Szövetsége

IV. kötet

Szerkesztette: Csiszár Imre és dr. Kőmíves Péter Miklós

Lektorálták:

Csiszár Imre	Dr. Mező Ferenc
Dr. Árva Zsuzsanna	Dr. Mohos Nagy Éva
Dr. Béneyi Miklós	Dr. Pupos Tibor
Dr. Bérczes Attila	Dr. Reisinger Adrienn
Dr. Bukovics Ádám	Dr. Szigeti Cecília
Dr. Dőry Tibor	Dr. Takács Levente
Dr. Farkas Henrik	Dr. Tóth János
Dr. Fézer Tamás	Dr. Vámosi György
Dr. Fónai Mihály	Dusek Tamás
Dr. habil. Elek Balázs PhD	Gaál István
Dr. habil. Barta Róbert	Lakatos Gyula
Dr. habil. Boda István	Máthé Csaba
Dr. Hegedűs György	Miklós Ida
Dr. Horváth Eszter	Prof. Dr. Csorba Péter
Dr. Jeney Viktória	Prof. Dr. Blaskó Béla
Dr. Kovács Gábor	Prof. Dr. Izsáki Zoltán
Dr. Kovács Kornél	Prof. Dr. Zeher Margit
Dr. Lőre Vendel	Rózsa Péter
Dr. Mankovits Tamás	Skodáné dr. Földes Rita
Dr. Mészárosné Dr. Bálint Ágnes	

ISBN 978-963-89560-8-8

Debrecen, 2014

Minden jog fenntartva. A kiadvány szerzői jogvédelem alatt áll. A kiadványt, illetve annak részleteit másolni, reprodukálni, adatrögzítő rendszerben tárolni bármilyen formában vagy eszközzel - elektronikus vagy más módon - a kiadó és a szerzők előzetes írásbeli engedélye nélkül tilos.

TARTALOM

SZOCIOLÓGIA ÉS MULTIDISZCIPLINÁRIS TÁRSADALOM	11
ERDÉLYI MAGYAR KISEBBSÉGI NEMZETI IDENTITÁS A NEMZETI ÖSSZETARTOZÁS NAPJÁNAK TÜKRÉBEN <i>András Hanga</i>	12
GYERMEKOTTHONI NEVELÉSI KÖRNYEZET ÉS A TÁRSADALMI BEILLESZKEDÉS ESÉLYEI ROMÁNIÁBAN <i>Berei Emese-Beáta</i>	20
LESZAKADT TUDÁSELEMEK VAGY HOMÁLYOS TUDOMÁNYOS FOGALOM? – KÉT LEHETSÉGES MAGYARÁZAT AZ INNOVÁCIÓS SZAKEMBEREK TÁRSADALOMKÉPÉRŐL <i>Bodor Ákos</i>	28
SOCIAL COMMUNICATION AND ITS MEANS IN THE CONTEXT OF THE PARTNERSHIP AGREEMENT <i>Csiszér Annamária</i>	37
MOBILITÁS ÉS NEMZETKÖZIESEDÉS A TÖRÖK FELSŐOKTATÁSBAN EGY INTÉZMÉNYI PÉLDÁN KERESZTÜL <i>Dános Zsolt</i>	43
FURTHER ANALOGIES BETWEEN BIO-CHEMICAL NETWORKS AND DEMAND-SUPPLY NETWORKS <i>Fekete István, Hartványi Tamás</i>	53
KOLLEKTÍV TUDAT, CIONIZMUS ZSIDÓ NEMZETÁLLAM <i>Grünhut Zoltán</i>	64
A VITO PROJEKT EREDMÉNYEI ÉS TURISZTIKAI HATÁSAI SELEMCBÁNYÁN <i>Jámbor Viktor Ernő, Nagy Gyula</i>	75

A TISZAZUGI GYILKOSSÁGOK AZ IDŐ TÜKRÉBEN <i>Kis Katalin</i>	87
A DIVERZIFIKÁCIÓ MEZŐGAZDASÁGI ÉS VIDÉKFEJLESZTÉSI MEGKÖZELÍTÉSBN <i>Kissné Nagy Csilla</i>	95
PÉNZÜGYI KULTÚRA: KINCS, AMI NINCS <i>Kovácsné Henye Livia</i>	105
KERESKEDELMI MÁRKÁK JELENTŐSÉGÉNEK ÉS POLCTÜKÖRKÉPÉNEK ELEMZÉSE A HAZAI ÉLELMISZER KISKERESKEDELEMBEN <i>Kristóf Erzsébet</i>	114
AZ ELTÉRŐ KULTÚRÁVAL VALÓ TALÁLKOZÁS SORÁN KELETKEZŐ TRAUMÁK FELDOLGOZÁSÁNAK EGYIK ESZKÖZE, A GYÓGYÍTÓ ÍRÁS <i>Milassin Anda Nóra</i>	126
A POSZTHUMANIZMUS ÉS A MODERN REPRODUKCIÓS TECHNOLÓGIÁK TÁRSADALMI IMPLIKÁCIÓI: BIOETIKAI PERSPEKTÍVÁK <i>Nádasi Eszter</i>	131
A KÖRNYEZETI IGAZSÁGOSSÁG VIZSGÁLATA A VÖRÖSISZAP-KATASZTRÓFA PÉLDÁJÁN <i>Nagy Gyula, Jámbor Viktor Ernő</i>	141
A PUBLIKUS TUDOMÁNYFELFOGÁS ÉS A CSELEKVŐ HÁLÓZAT ELMÉLET ÖSSZEHAONLÍTÁSA A TUDOMÁNYKOMMUNIKÁCIÓ MÓDSZERTANÁNAK FEJLESZTÉSE SZEMPONTJÁBÓL <i>Pintér Dániel Gergő</i>	153
A MINŐSÉG ÉS AZ EREDETVÉDELEM ÖSSZEFÜGGÉSEI A HAGYOMÁNYOS TERMÉKEK MEGKÜLÖNBÖZTETÉSÉBN <i>Pleszkó Réka</i>	166

AZ EURÓPA KULTURÁLIS FŐVÁROSA CÍMTŐL A
KREATÍV VÁROS CÍMIG BOLOGNA ÉS GENOVA PÉLDÁJA 175
Slama Györgyné Börcsök Gizella

CHALLENGES OF CONTRADICTIONARY RESULTS
OF RESEARCHES ON THE ESTIMATION OF THE
EFFECT OF SOCIAL CAPITAL ON LABOR MARKET
OUTCOMES 184
Székelly Kinga

GOFFMAN SZEREPÉRTÉLMÉZÉSÉNEK JELENTŐSÉGE
AZ ÉLETTÖRTÉNETI VISSZAEMLEKEZÉSEKBE 194
Tóth Judit Gabriella

A GRAZI MAGYAR GYERMEKEK HAGYOMÁNY
ALAPÚ MANUÁLIS KÉPESSÉGFEJLESZTÉSE 201
Tóth Zsuzsanna Napsugár

A TÖRÖK-SZÍR KAPCSOLAT ALAKULÁSA
A SZÍR POLGÁRHÁBORÚ TÜKRÉBEN 213
Varga Esztella

PSZICHOLÓGIA ÉS NEVELÉSTUDOMÁNYI 220

ZENEI HALLÁSI KÉPESSÉGEK FEJLŐDÉSE ZENEI ÉS
NEM-ZENEI OSZTÁLYOKBAN 221
Asztalos Kata

THE ACTIVITY OF YOUNG ADULTS IN COMMUNITY-
BUILDING ACTIVITIES 231
D. Babos Zsuzsanna

ASSZOCIÁCIÓS MÉRTÉKEK ÚJSZERŰ MEGKÖZELÍTÉSÉNEK
SZEREPE A FELSŐFOKÚ MATEMATIKA ÉS
STATISZTIKAOKTATÁSBAN 240
Bakos Viktor

A DIFFERENCIÁL SZÁMÍTÁS OKTATÁSÁNAK VIZSGÁLATA BAYES-HÁLÓKKAL KITERJESZTETT TUDÁSTÉRELMÉLET SEGÍTSÉGÉVEL	252
<i>Bánhalmi Árpád</i>	
KOOPERATÍV TANULÁS ÉS GYAKORLATI FELTÉTELRENDSZERÉNEK VIZSGÁLATA	266
<i>Czinege Monika</i>	
A KORAI TÁPLÁLÁS ÉS A TESTKÉPPEL VALÓ ELÉGEDETTSÉG ÖSSZEFÜGGÉSEI	276
<i>Csabai Krisztina, Szabó Pál</i>	
TESTKÉP ÉS IDŐPERSPEKTÍVA KAPCSOLATA	283
<i>Dombi Edina, Orosz Gábor</i>	
A PROSZOCIÁLIS SZEMÉLYISÉGLELTÁR ADAPTÁLÁSÁVAL SZERZETT TAPASZTALATOK A KÖZÉPISKOLÁS KOROSZTÁLY KÖRÉBEN	292
<i>Dorner László</i>	
GYERMEKI LÉTET KÍSÉRŐ MUNKÁK PAMLÉNYBAN	302
<i>Farkas Anett</i>	
A FOGYATÉKOS SZEMÉYEK SPORTJA: ISMERETEK ÉS ATTITÚDOK A DÉL-ALFÖLDI RÉGIÓBAN	312
<i>Földházi Brigitta</i>	
A FEJLESZTŐ BIBLIOTERÁPIA OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBEN TÖRTÉNŐ ALKALMAZÁSA A KÜLFÖLDI GYAKORLAT ALAPJÁN	322
<i>Gulyás Enikő</i>	
MISZTIKUS ABSZOLÚT HALLÁS	332
<i>Herceg Attila</i>	
A KULTÚRPOLITIKA KIHÍVÁSAI AZ 1940-ES ÉVEK MAGYARORSZÁGÁN	340
<i>Kattein-Pornói Rita</i>	

AZ IDŐBELI TERJEDÉS FOLYAMATÁNAK SAJÁTOSSÁGAI A SOPRONI FREINET-KUTATÓCSOPORT INNOVÁCIÓJÁBAN 1989 ÉS 1996 KÖZÖTT <i>Kissné Zsámboki Réka</i>	349
SZEMLÉLTETŐ ESZKÖZÖK RENDSZERE NYOMATOTT ÉS INTERAKTÍV TANKÖNYVEKBEN <i>Márhoffer Nikolett, Rusznak Karolina</i>	359
A DEBRECENI EGYETEM SPORTSZAKEMBER KÉPZÉSEIBEN RÉSZT VEVŐ HALLGATÓK TANULÁSI MOTIVÁCIÓI <i>Németh Petra</i>	368
A KARCSÚSÁGIDEÁL INTERNALIZÁCIÓJA ÉS A KÖTÖDÉS KAPCSOLATA A TESTTEL VALÓ ELÉGEDETLENSÉGGEL <i>Pukánszky Judit</i>	374
AZ INFORMÁCIÓS MŰVELTSÉG SZEREPE ÉS A DIGITÁLIS KOMPETENCIA FEJLESZTÉSI LEHETŐSÉGEI: ELVÁRÁSOK ÉS EREDMÉNYEK HAZAI ÉS NEMZETKÖZI VISZONYLATBAN <i>Racsko Réka</i>	382
A VIZUÁLIS KATEGORIZÁCIÓS FOLYAMATOK IGEDRENDSZERI HÁTTERÉNEK VIZSGÁLATA ALACSONY ÉS MAGAS TÉRBELI FREKVENCIÁJÚ KÉPEK SEGÍTSÉGÉVEL <i>Rokszin Adrienn Aranka, Csifcsák Gábor</i>	392
MIRŐL OLVASUNK A SOROK KÖZÖTT? – A MÁJUS-JÚNIUSI NÉMET NYELVI, EMELT SZINTŰ, JELES ÉRETTSÉGI VIZSGÁK EREDMÉNYEINEK ELEMZÉSE 2006-2013 <i>Sebestyén Krisztina</i>	403
A MUNKAHELY MINT A FELNŐTTKORI TANULÁS SZÍNTERE – TÉNYEK ÉS MAGYARÁZATOK <i>Stéber Andrea</i>	411

BÖLCSESZ-ÉS TÁRSADALOMTUDOMÁNYI HALLGATÓK MUNKAERŐ-PIACI LEHETŐSÉGEINEK HAZAI VIZSGÁLATAI <i>Szabó Barbara</i>	421
A DIGITÁLIS SZÖVEGÉRTÉS FELMÉRÉSÉNEK KIHÍVÁSAI – MEGFONTOLÁSOK A PISA-TESZTEK MÓDSZERTANI FEJLESZTÉSÉVEL KAPCSOLATBAN – <i>Szabó Krisztina</i>	429
CLOSED INTO MYSELF WITH AUTISM –AUTISM SPECTRUM DISORDER REVIEWED ON THE BASIS OF AUTISTIC AUTHORS’ WRITINGS <i>Anett Tóth</i>	439
AZ ADAPTÍV EVEZÉS PROGRAM SZEREPE A SZOCIÁLIS KOMPETENCIÁK ALAKÍTÁSÁBAN <i>Dr. Túri Ibolya</i>	446
SPORTRA NEVELÉS A TELEVÍZIÓ SEGÍTSÉGÉVEL? <i>Fintor Gábor János</i>	461
ALTERNATÍV VITARENDEZÉS LEHETŐSÉGEI A KÖZÉPISKOLÁBAN <i>Klement Mariann</i>	469
KISIKOLÁSKORI TERMÉSZETTUDOMÁNYOS NEVELÉS <i>Molnár Milán, Dr. Papp Katalin</i>	477
SZERVEZETPSZICHOLÓGIAI KUTATÁSOK ÉS A GYAKORLAT KAPCSOLATA A HR TERÜLETÉN <i>Tóth Ágnes, Uatkán Ajna</i>	493

HITTUDOMÁNY	502
ESZMEI KINCSEK ANDALÚZIÁBÓL ABUBACER, A FILOZÓFUS <i>Mgr. Balázs Lilla</i>	503
AGY ÉS LÉLEK AGYKUTATÓK MEGÁLLAPÍTÁSAI A LÉLEKRŐL EGY TEOLÓGUS SZEMÉVEL <i>Haris Szilárd</i>	517
A FEHÉR RUHA SZIMBOLIKÁJA A JELENÉSEK KÖNYVÉBEN <i>Hurja Bettina Valéria</i>	527
VENDÉGEK ÉS VENDÉGLÁTÓK SODOMÁBAN 535 A VENDÉGSZERETET, MINT A MORÁLIS ÁLLAPOT FOKMÉRŐJE AZ 1MÓZ 19,1-16-BAN <i>Jenei Péter</i>	535
A SZEMÉLYKÖZPONTÚ (ROGERS-I) MEGKÖZELÍTÉS FONTOSSÁGA A LELKIPÁSZTOR HIVATÁSSZEMÉLYISÉGÉNEK FORMÁLÓDÁSÁBAN <i>Kovály Erzsébet</i>	545
KERESZTYÉNSÉG ÉS EURÓPAI UNIÓ <i>Palcsó Attila</i>	553
A PÁRMAI KOLOSTOR AVAGY A SZABADSÁG RÉGEN ÉS MOST <i>Pfuscher Emese</i>	561
A KOGNITÍV ELMÉLET ALKALMAZÁSI LEHETŐSÉGEI A LELKÉSZI PÁLYAVÁLASZTÁSI MOTIVÁCIÓ FELMÉRÉSÉBEN <i>Rád András László</i>	566
A NEMZETI ÉS VALLÁSOS KEVEREDÉS TILALMA AZ ÓSZÖVETSÉGI CSALÁDMODELLBEN <i>Sallai Jakab</i>	573

A KRISZTUSSAL VALÓ KAPCSOLAT SAKRAMENTÁLIS JELLEGE <i>Szakács Sándor</i>	579
BESZÉLJÜNK AZ IGEHIRDETÉSRŐL – AZ IGEHIRDETÉS FELÉPÍTÉSE <i>Szerdi András</i>	586
A KOMÁROMI REFORMÁTUS ANYAKÖNYVEK FELHASZNÁLÁSA DEMOGRÁFIAI ÉS MIKROTÖRTÉNETI KUTATÁSOK SORÁN <i>Tömösközi Ferenc</i>	594

A KÖRNYEZETI IGAZSÁGOSSÁG VIZSGÁLATA A VÖRÖSISZAP- KATASZTRÓFA PÉLDÁJÁN²⁴

Nagy Gyula

*Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság- és
Társadalomföldrajz Tanszék,
Szeged, Magyarország*

Jámbor Viktor Ernő

*Szegedi Tudományegyetem, Gazdaság- és
Társadalomföldrajz Tanszék,
Szeged, Magyarország*

Absztrakt

A környezeti igazságosság, mint gondolati keret, követendő elv jelenik meg a társadalom-környezet rendszerek értelmezésében. Ha nem valósul meg, akkor egyenlőtlen helyzetek, környezeti igazságtalanságok alakulnak ki.

2010. október 4-én, Magyarországon korábban nem tapasztalt ipari katasztrófa történt az ajkai timföldgyár X. számú vörösiszap-tározójának gátszakadásakor. Ennek következtében 10 ember életét veszítette, 700 hektár földterület beszennyeződött, 270 ház megrongálódott és több mint 40 milliárd forintos kár keletkezett.

²⁴ A kutatás az Európai Unió és Magyarország támogatásával a TÁMOP 4.2.4.A/2-11-1-2012-0001 azonosító számú „Nemzeti Kiválóság Program - Hazai hallgatói, illetve kutatói személyi támogatást biztosító rendszer kidolgozása és működtetése országos program” című kiemelt projekt keretei között valósult meg.

A tanulmány a vörösiszap-katasztrófa által okozott települési és társadalmi változásokat tárja fel Kolontáron, Devecseren és Somlóvásárhelyen. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy hogyan vélekednek az emberek a településükről, katasztrófáról, és a kialakult ingatlanpiaci helyzetről. A kérdőíves felmérés alapján a katasztrófára adott gyors válasz ellenére a közösségi tervezés elvei nem, vagy csak részben érvényesültek, ingatlanpiaci csapdahielyzet alakult ki, ezért a lakosok elégedetlenek.

Kulcsszavak: Kolontár, környezeti igazságtalanság, kártérítés, társadalmi részvétel, társadalmi egyenlőtlenség, ingatlanpiaci csapda

Bevezetés

A társadalmi-gazdasági tevékenységeknek és természeti folyamatoknak megvan a maga térbeli vetülete, mely kölcsönösen befolyásolja az őt kialakító döntéseket, eseményeket (Soja, E. W. 1989). A környezetünk lehetőségeket és erőforrásokat biztosít, melyek kiaknázása azonban nem mindenki számára biztosított azonos módon. Gyakran az előnyös gazdasági- és társadalmi helyzet elérése másoknak hátrányt okoz, ráadásul a földrajzi környezet mindemellett nem csak esélyt, de kockázatot és veszélyt is hordoz magában.

A környezeti igazságosság egy elméleti keret, mely segít értelmezni a környezetünkben zajló folyamatokat és annak társadalmi hatásait. Segítségével megérthetjük a környezethez kapcsolódó egyenlőtlenségek, igazságtalanságok hátterét, okait, kialakulásának folyamatát, következményeit és térbeli elosztását (Walker, G. 2012). A környezeti igazságosság alapvetően a környezet (mind épített-műszaki, mind természeti-földrajzi, mind mentális) és az igazságosság fogalmát, azok egymáshoz való viszonyát értelmezi.

Az igazságosság fogalmi tartalmával részletesen foglalkozik több hazai és nemzetközi szakirodalom is (Málovics Gy. 2012, Nagy Gy. 2012, Tóth J. Z. 2005, Domonkos P. 2001, Soja, E. W. 2010, Capeheart, L. – Milovanovic, D. 2007, Okereke, C. 2006, Rawls, J. 1971) melyek közös pontja, hogy igazságosság egy választott értékítéleten alapuló fogalom, így több nézőpontból közelíthetjük meg. Egyesek szerint igazságos az, ha az emberek matematikai, számszerű többsége előnyös helyzetben van (haszonelvű igazságosság), mások szerint az igazságosság akkor áll fenn, ha mindenkinek biztosítottak ugyanazok az emberi jogok (liberális egyenlőség) (1. ábra).

Haszonelvű igazságosság (utilitarian)	Közösségelvű igazságosság (communitarianism)	Liberális egyenlőség (Liberal equality)	Szükségelvű igazságosság (justice as meeting needs)	Neoliberális igazságosság (neoliberal justice)
A lehető legtöbb embernek a lehető legnagyobb jólétet és boldogságot. <i>Görögök, Aquinói Szent Tamás</i>	Előnyök és hátrányok azonos arányban, cél elkerülni az atomisztikus társadalmak kialakulását. <i>Rousseau, Kant, Marx és Engels</i>	Egyenlőség az alapvető jogokban, egyenlőtlenség a közös érdekében. <i>Rawls, Young</i>	Az előnyök és a hátrányok elosztása egyenletes, az alapvető szükségleteket kielégíti a rendszer. <i>Harvey, Lefebvre</i>	Az emberek eredeti pozíciójuk szerint élnek meg az igazságtalanságot.

1. ábra: Az igazságosság különféle megközelítései (Forrás: saját szerkesztés)

A tanulmányban a Rawls és a Bullard-féle igazságosság fogalmak kombinációját alkalmazzuk, miszerint igazságos az a helyzet, melyben mindenki számára ugyanazok a lehetőségek adottak, ahol mindenkinek joga van azonos minőségű, élhető környezethez, és annak védelméhez (Bullard, R. D. 1990, Rawls, J. 1971), és ha ez nem teljesül, akkor a hátrányosabbaknak megfelelő mennyiségű kompenzációt biztosítanak (2. ábra).

2. ábra: az igazságosság Rawls és Bullard féle felfogása. (Forrás: saját szerkesztés)

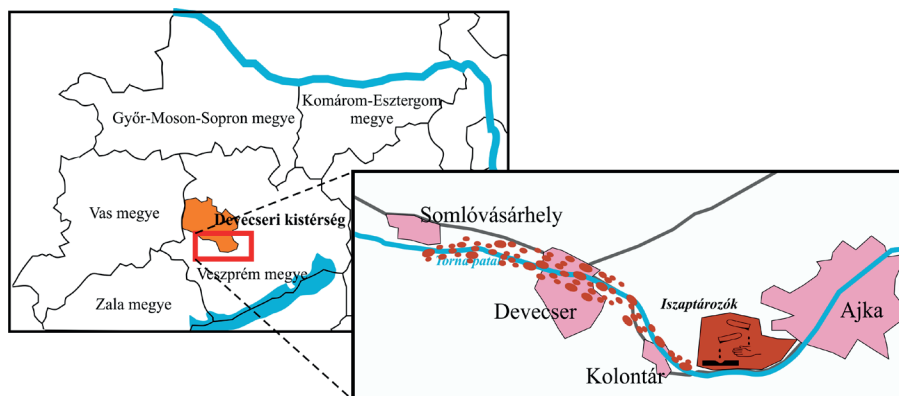
A környezeti igazságosság akkor áll fenn, ha mindenki számára azonos lehetőséget biztosítunk, hogy egészséges, élhető, kirekesztéstől mentes környezetben éljen. Mindemellett csak olyan környezeti hatás, esemény (természeti katasztrófa, ipari szennyezés stb.) lehet igazságos, melynek pozitív vagy negatív hatásait méltányosan viselik az érintettek, megkülönböztetés nélkül. A tanulmányban megvizsgáljuk, hogy a vörösizap katasztrófa esetében megvalósultak-e ezek az elvek.

A vörösizap katasztrófa nem csupán a természeti, de a társadalmi és gazdasági viszonyokat is megváltoztatta az érintett településeken. A tanulmányban

a kérdőíves adatok feldolgozásával arra a kérdésre kerestük a választ, hogy a lakosok mennyire tartanak egy katasztrófa ismételt bekövetkezésétől illetve mennyire elégedettek az újjáépítéssel és a kártérítési folyamattal. A tanulmányban továbbá megvizsgáljuk, hogy a helyiek hogyan ítélik meg saját, jelenlegi és a katasztrófa előtti ingatlanpiaci helyzetüket.

Alkalmazott módszerek

A tanulmány elkészítéséhez a vörösiszap által legjobban érintett három településen (3. Ábra) 147 lakosnak tettünk fel a katasztrófával és az ahhoz kapcsolódó kártérítési és újjáépítési folyamattal kapcsolatos kérdéseket. A megkérdezettek 54,4%-át közvetlenül is érintette a katasztrófa.

3. ábra: A vizsgált mintaterület elhelyezkedése (Forrás: saját szerkesztés)

A kérdőívezés 2014.02.28. és 2014.03.01. között zajlott, véletlenszám-táblázat segítségével, egyszerű véletlen mintaválasztási módszerrel. A kérdezőbiztosok a Szegedi Tudományegyetem geográfus alap- és mesterszakos hallgatói voltak. Az egyes településeken a kérdőívek számát részben a népességszám és a katasztrófa általi érintettségtől függően alakítottuk ki, így Devecseren és Kolontáron arányaiban több kérdőívet töltettünk ki, mint Somlóvásárhelyen (1. táblázat).

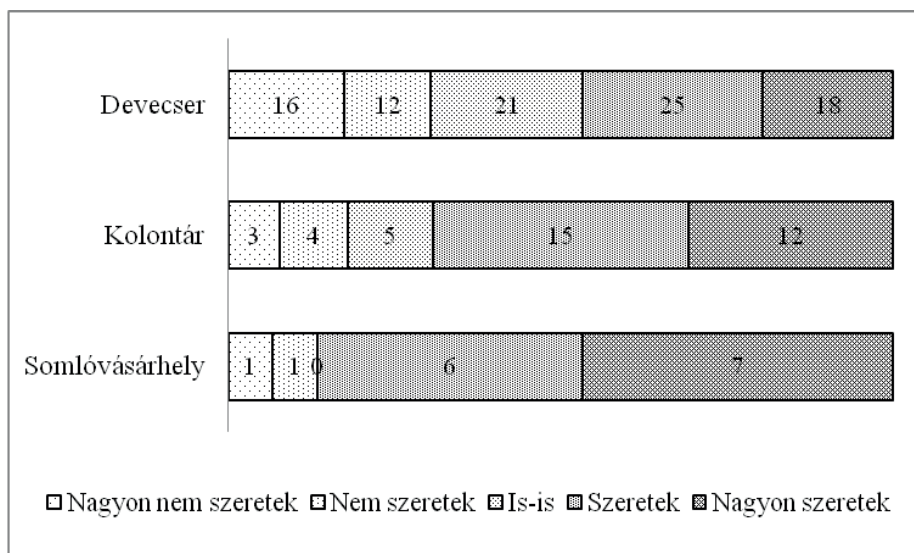
2013. év	Devecser	Kolontár	Somlóvásárhely
Lakónépesség (fő)	4427	690	1153
Háztartások száma (db)	1692	259	441
Kérdőívek száma (db)	93	39	15
A kérdőívek aránya (%)	63	27	10
Megkérdezett lakosság aránya (%)	2,10	5,65	1,30
Megkérdezett háztartások aránya (%)	5,50	15,06	3,40

1. táblázat: A települések népessége, háztartásainak száma és a kérdőívek települések szerinti megoszlása. (Forrás: KSH T-STAR, kérdőíves felmérés, saját számítás)

Eredmények

Devecseren jelentősen, Kolontár esetében kisebb mértékben átalakult a lakásállomány, míg Somlóvásárhelyen egyáltalán nem történt a katasztrófa következtében településszerkezeti változás, mely az eredmények alapján ténylegesen befolyásolta, azt, hogy a lakosok mennyiben szeretnek, vagy nem szeretnek a településen élni.

A megkérdezett lakosok többsége szeret, illetve nagyon szeret településén élni (56%), és a válaszadók csupán valamivel több, mint negyede nem, vagy nagyon nem szereti (26%) jelenlegi lakhelyét. Azonban ha nem a teljes mintát vesszük figyelembe, hanem települési bontásban vizsgáljuk meg a válaszok megoszlását, akkor igen nagy eltérést tapasztalhatunk az előbbi eredményhez képest (4. ábra).

4. ábra: Mennyire szeret a településen élni? Kérdésre adott válaszok megoszlása településenként (Forrás: kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés)

Somlóvásárhely esetében a kis elemszám miatt nem lehet következtetni a lakosok tényleges véleményére. Azonban a kérdőívezés során a kérdezőbiztosok általános tapasztalata az volt, hogy a települést elkerülte a vörösiszap, jelentősebb károk sem az ingatlanokban, sem emberi egészségben nem keletkeztek, így a lakosoknak nincs miért félniük egy esetleges újbóli katasztrófától, és akár kevesebb okuk lehet nem szeretni településüket.

Devecser esetében az elégedetlenség szembetűnőbb, azonban a válaszadók majdnem fele itt is szeret településén élni, és csupán kevesebb, mint egyharmada nem. Ez azonban még így is sokkal nagyobb arány a másik két településhez képest. Devecser esetében a bizonytalan válaszadók aránya is jelentős, majdnem a válaszadók negyede. Ez abból következhet, hogy a katasztrófa után a településen számos olyan társadalmi folyamat (pl.: romák beköltözése) és településszerkezeti átalakulás (pl.: új városközpont kialakítása) zajlott le, amivel a lakosok nem értenek egyet, és bár szeretnek a településen élni, ez mégis zavarhatja őket.

A megkérdezettek a kérdőív azon kérdésére, hogy elköltöznének-e, ha tehetnék, többségben az egyáltalán nem és az inkább nem választ adták (53,1%), azonban az elköltözni vágyók is magas arányt képviselnek (39,5%), mely országos szinten is magas értéknek számít. Azonban ahogyan az előzőnél,

úgy ennél a kérdésnél is nagy eltéréseket tapasztalhatunk települési szinten. Kolontáron a válaszadók háromnegyede, Somlóvásárhelyen kétharmada nem költözne el lakhelyéről. Míg Devecser esetében a válaszadók csaknem fele támogatta a költözést, abban az esetben, ha arra lehetősége lenne.

A kérdésre adott válaszok azonban nem csak településenként mutattak eltérést. Ha az alapsokaságból leválogatjuk azokat a válaszadókat, akik nem a településen születtek, akkor a megkérdezettek leggyakrabban az elköltözést támogatták.

A költözési hajlandóság, a település szeretete sok esetben összekapcsolódik a katasztrófa okozta kiszolgáltatottsággal. A megkérdezett lakosok többsége (60,2%) nem tart egy esetleges újbóli katasztrófától. Sok esetben ennek hátterében az áll, hogy az érintettek új helyre költöztek, mely a település a korábbinál egy magasabban lévő pontján van, amit nem önthet el a vörösiszap. De előfordult olyan indok is, mely szerint a katasztrófa óta a szakhatóságoktól a térség és a tározók is kiemelt figyelmet kapnak így esélytelen, hogy még egyszer bekövetkezzen bármi hasonló.

A települések közelében lévő vörösiszap tározó jelenléte a válaszadók 61%-át nem zavarja. Több esetben azért válaszoltak így, mert egész életükben a mellette éltek és már megszokták azt. Annak ellenére, hogy nem zavarja a válaszadókat a tározó jelenléte a megkérdezettek 55%-a szerint aggódnia kell saját és családja egészségéért. Ennek indoka azonban csak részben a vörösiszap-ülepítő medence okozta szennyezéstől való félelem. Van, aki életkora, mások a gazdasági körülmények miatt tartják egészségi helyzetüket aggályosnak.

Az adatok bár azt mutatják, hogy a többséget nem zavarja a tározó közelsége és nem tart egy újabb katasztrófától, az ezzel ellentétesen gondolkozók jelentős arányt képviselnek a válaszadók között. Ezért ennek a „kisebbségnek” a helyzetével mindenképpen érdemes foglalkozni, hiszen az igazságosság nem feltétlenül a többség számára kedvező helyzetet jelenti – ahogyan azt a korábban említett haszonelvű igazságosság elmélete tartja –, hanem sokkal inkább a méltányosságot, és az általánosan egyenlő lehetőségek biztosítását. Korábbi, árvízi területen végzett kutatások bizonyították, hogy gyakran a megkérdezettek nincsenek tisztában a rájuk veszélyt jelentő folyamatokkal és azok hatásaival (Bajmócy et al. 2012), ez is indoka lehet annak, hogy a többséget nem zavarja a tározó.

A megkérdezettek 47,8%-a szerint nem veszélyesebb ezeken a településeken

élni, mint máshol, emellett a válaszadók közel azonos arányban gondolják azt, hogy ismerőseik veszélyesnek (40,7%) illetve veszélytelennek (41,4%) gondolják jelenlegi lakhelyüket. Devecser a másik két településhez képest sokkal megosztottabb ezekben a kérdésekben. A válaszadók több, mint fele szerint nem veszélyesebb a település, azonban a devecseriek szerint ismerőseik inkább azt gondolják, hogy lakóhelyük veszélyes.

A szakirodalom szerint a környezeti igazságtalanság általában gazdaságilag kiszolgáltatott társadalmi csoportokat jobban érinti, hiszen a környezetüket szennyező beruházások megélhetést biztosítanak, így azok megszüntetése létbizonytalanságot teremtene (Walker G. 2012). Az iszapkárosult települések esetében ez a helyzet megmutatkozik a válaszok alapján. A válaszadók arra a kérdésre, hogy az embereknek általánosságban el kell-e viselniük az ipari szennyezést a munkahelyekért cserébe 78%-ban „nem”-mel vagy „részben”-nel adtak választ. Azonban azt a felvetést, hogy Ajkán meg kell szüntetni a timföldgyártást 79%-ban nem, vagy részben támogatták. Mindez mutatja, hogy a lakosok elvben elítélik a szennyező beruházásokat, azonban ha közvetlen környezetükre vonatkozik hasonló kérdés, akkor szolidaritást vállalva a válaszadók nagy része inkább nem mondana le a beruházásról, hiszen az másoknak megélhetést biztosít. Érdekes tény, hogy a lekérdezés időpontjában már nem működött a timföldgyártás a MAL-nál, azonban ezt csak egyetlen megkérdezett említette, a lakosok azonban még mindig nagy foglalkoztatóként tekintettek a cégre.

A környezeti igazságosság egyik alapfeltétele a hátrányos helyzetű csoportok megfelelő kompenzációja. A katasztrófa után a helyreállításról és a kármentesítésről a kormányoldali és az ellenzéki sajtóban is elismerően nyilatkoztak, azonban sok esetben a lakosság véleménye ettől eltérő volt. Az iszapkatasztrófa utáni helyreállításba a lakosságot nem, vagy csak részlegesen vonták be, így sok esetben a lakosok elégedetlenek a fejlesztésekkel, kárrendezéssel. A kompenzációs folyamat egyik eleme az információ biztosítása. A lakosok a katasztrófa közben és után is hiányolták a megfelelő információáramlást (57%).

Egy katasztrófa után a helyreállítási folyamat gyakran konfliktusforrás a helyi közösségben, így volt ez a vizsgált települések esetében is, melynek egyik oka a nem megfelelő anyagi kártérítés. A közvetlen és közvetett károsultak 68%-a véleménye szerint nem kapott megfelelő mennyiségű kártérítést, pénzt. Sok esetben panaszkodtak a megkérdezettek arra, hogy a megsemmisült érték csupán töredékét fizette ki a biztosító vagy az állam.

A válaszadók háromnegyede szerint a helyreállítás kellően gyors volt, azonban pár esetben megjegyezték, hogy ugyan gyors, de felületes volt a folyamat. A környezeti károk felszámolásával is hasonló mértékben elégedettek az emberek (5. ábra).

5. ábra: A környezeti kárfelszámolással való elégedettség (Forrás: kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés)

Össességében a válaszadók 67%-a nem volt elégedett a kármentesítéssel, mely azonban a környezeti igazságosság megvalósulásának egyik alapeleme. Így ebben az esetben azt mondhatjuk, hogy fennáll a környezeti igazságtalanság a vizsgált települések esetében.

Az érintett települések gazdasági kiszolgáltatottsága mellett sok esetben az ingatlanpiaci helyzet is hozzájárul az úgynevezett utólagos, vagyis ex post környezeti igazságtalanság kialakulásához (6. ábra).

6. ábra: Az ingatlanpiaci csapdahelyzet kialakulása és egy területegység leértékelődése (Forrás: saját szerkesztés)

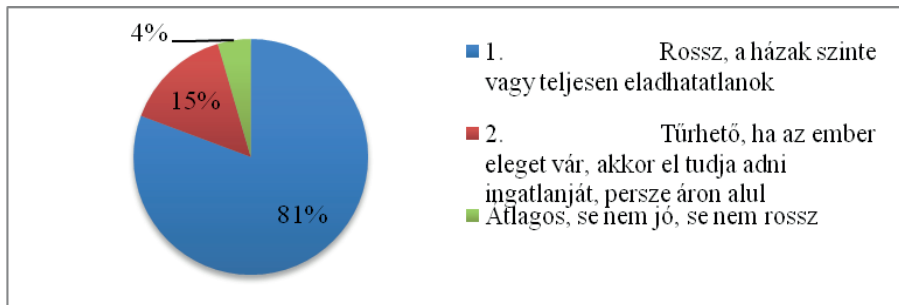
A devecseri térség ingatlanpiacán általános leértékelődés figyelhető meg, részben a gazdasági válság részben pedig a katasztrófa hatására. A

megkérdezettek ingatlanjai átlagban fele annyit érnek, mint a katasztrófa előtt. A válaszadók hajlandóak lennének áron alul eladni ingatlanjukat, azonban ez az érték még így is a jelenlegi érték duplája lenne (2. táblázat).

Mennyit ér most ingatlanja?	Mennyit ért korábban ingatlanja?	Mennyiért lenne hajlandó eladni ingatlanját?
4 695 312 Ft	11 684 020 Ft	8 565 217 Ft

2. táblázat: A mintaterület ingatlanjainak átlagos értékváltozása (Forrás: kérdőíves felmérés alapján saját számítás)

A kérdőíves vizsgálat rámutatott arra, hogy a térség ingatlanpiaci helyzete nagyon rossz, a válaszadók szerint a házak szinte teljesen eladhatatlanok, ha mégis, akkor azt csak hosszabb idő után, nagyon áron alul tehetik meg. (7. ábra).

7. ábra: A válaszadók véleménye a mintaterület ingatlanpiaci helyzetéről (Forrás: kérdőíves felmérés alapján saját szerkesztés)

Azok a lakosok, akik el szeretnének költözni, a nyomott ingatlanárak miatt nem tudják eladni házaikat, lakásaikat, vagy ha eladják, akkor annak értékén máshol nem jutnak új ingatlanhoz. Ezért a költözni vágyók inkább helyben maradnak, csapdahelyzetbe kerülnek, melyből csupán külső segítséggel tudnának kitörni.

Összegzés

Kolontárt, Devecser és Somlóvásárhelyet a vörösiszap elöntés eltérő mér-

tékben érintette, így a lakosok eltérő véleménnyel vannak az eseményről és eltérő módon állnak a probléma kezeléséhez.

A települések közül Devecsert érintette leginkább a vörösiszap, többek között ezért a lakosok kockázatosabbnak tartják a tározó közelségét, veszélyesebbnek a környéket, míg ez a kérdés kevésbé osztotta meg a kolontári és somlóvásárhelyi válaszadókat. A katasztrófa ugyan nem okozott olyan nagy károkat az utóbbi két település esetében Devecserhez képest, mégis az ingatlanpiaci helyzetet itt is rossznak ítélik a lakosok.

A válaszadók többsége szeret településén élni, ha tehetnék, akkor sem költöznének el. Mindemellett jelentős a költözni vágyó csoport aránya, mely közel 40%-os arányt mutat. A költözni vágyók gyakran ingatlanpiaci helyzetüknél és gazdasági kiszolgáltatottságuknál fogva nem hagyják el a települést. Érdekes tény, hogy a tározó jelenléte a megkérdezettek többséget nem zavarja, azonban itt is igen jelentős az ellentétes válaszadók aránya. Igazságos és méltányos-e többség-kisebbség alapon megoldást kínálni egy olyan problémára, ahol a társadalmat erősen megosztja a kérdés.

A kutatás rámutatott, hogy a lakosság alapvetően elégedetlen a kártalanítás folyamatával, a környezeti igazságtalanság a települések esetében fennáll, hiszen az igazságosság fogalom egyik lényeges eleme, a kompenzáció nem, vagy csak részlegesen teljesül.

Hivatkozások

- Bajmócy et al. 2012. *A globális klímaváltozás néhány társadalmi-gazdasági következménye*. In: Rakonczai J. – Ladányi Zs. – Pál-Molnár E. (szerk) Sokarcú klímaváltozás. Geo Litera, Szeged
- Bullard, R. D. 1990. *Dumping in Dixie: Race, Class and Environmental Quality*. – Westview Press, San Francisco.
- Capeheart, L. – Milovanovic, D. 2007. *Social Justice: Theories, issues, and movements*. – Rutgers University Press, New Brunswick.
- Domonkos P.: *Hart és Rawls*. In Magyar tudomány 2001. 7.
- Málovics Gy. 2012. *A környezeti igazságosság koncepciójának értelmezési lehetőségei és hazai relevanciája*. In: KOVÁSZ 1-4.
- Nagy Gy. 2012. *A környezeti igazságosság fogalmi kérdései*. In: Pál V (szerk.): *A társadalomföldrajz lokális és globális kérdései: Tiszteletkötet Dr. Mészáros Rezső professzor 70. születésnapja alkalmából*. SZTE TTIK Gazdaság- és Társadalomföldrajz Tanszék, Szeged
- Okereke, C. 2006. *Global environmental sustainability: International equity and conceptions of justice in multilateral environmental regimes*. – In: Geoforum, 2006/37
- Soja, E. W. 1989. *Postmodern Geographies: The Reassertion of Space in Critical Social Theory*. Verso Press, London
- Soja, E. W. 2010. *Seeking Spatial Justice*. – University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Rawls, J. 1971 *A Theory of Justice*. – Harvard University Press, Cambridge. 607 p.
- Tóth J. Z. 2005. *John Rawls igazságosság elmélete*. In Jogelméleti Szemle 2005/1
- Walker, G. 2012. *Environmental Justice, concepts, evidence and politics*. Routledge, London and New York